

Prof. zw. dr hab. Witold Wojdyło
Mazowiecka Uczelnia Publiczna w Płocku
Wydział Nauk Społecznych
Zakład Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie

Recenzja

Rozprawy doktorskiej Pana mgr Marka Dawida Barszcza pt. „Modele polityki społecznej w programach polskich partii i organizacji politycznych po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej”, przygotowanej pod kierunkiem naukowym Pana dr hab. Pawła Malendowicza prof. uczelni, w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, na Wydziale Nauk o Polityce i Administracji, w Katedrze Myśli Politycznej i Ruchów Społecznych, Bydgoszcz 2020, ss. 260, wydruk komputerowy

W ujęciu definicyjnym, polityka społeczna, to płaszczyzna działalności państwa i innych podmiotów w sferze kształtowania warunków życia i pracy ludzi oraz stosunków społecznych; prowadzona w celu urzeczywistnienia dobra społecznego, zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego, zaspokajania podstawowych i wyższego rzędu potrzeb społecznych, gwarancji ładu społecznego i tonizowania różnych przejawów ryzyka socjalnego, związanych z ubóstwem, bezrobociem i patologiami społecznymi. Polityka społeczna jako dziedzina działalności państwa (państwowa polityka społeczna), zazwyczaj jest realizowana przez różne polityki szczegółowe np. politykę zabezpieczenia społecznego, politykę ochrony zdrowia oświaty, ochrony pracy, rodziny itp.

W wyniku złożonych i skomplikowanych procesów społeczno-politycznych, polityka społeczna poszczególnych państw jest realizowana w zróżnicowanym zakresie i w oparciu o liczne modele, przykładowo społecznej gospodarki rynkowej, państwa opiekuńczego (państwa dobrobytu), państwa pozytywnego (realizacja modelu związanego z doktryną neoliberalną i neokonserwatywną), w których państwo nie powinno zajmować się bezpośrednio polityką społeczną, lecz umożliwiać jednostkom, stowarzyszeniom, gminom i innym podmiotom niezbędne warunki do zaspokajania potrzeb mieszczących się w jej kanonie. Modele te są definiowane najczęściej jako: marginalne, korporacyjne, instytucjonalno-redystrybucyjne.

Niejako naprzeciw tym konstytutywnym rozwiązaniom wychodzi problematyka badawcza poniższej rozprawy, poświęcona funkcjonowaniu modeli polityki społecznej zawartych w programach polskich partii i organizacji politycznych po wstąpieniu Polski w struktury organizacyjne Unii Europejskiej. Jej Autor wykorzystał konstrukcję modeli polityki społecznych, autorstwa znanego, brytyjskiego pedagoga społecznego - Richarda Morrisa Titmussa (1907-1993), autora uniwersalnego opracowania w tym zakresie pt. Social Policy. An Introduction, Londyn 1974, które ukazało się w rok po śmierci jej autora. Pan mgr Marek Dawid Barszcz pomocniczo posłużył się także klasyfikacjami

Socjalistyczną, Polskie Stronnictwo Ludowe, Prawicę Rzeczypospolitej, Prawo i Sprawiedliwość, Rację, Ruch Narodowy, Ruch Palikota, Samoobronę RP, Socjaldemokrację Polską, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Solidarną Polskę, Stowarzyszenie Koliber, Stowarzyszenie Libertariańskie, Stronnictwo Demokratyczne, Teraz, Twój Ruch, Unię Lewicy, Unię Polityki Realnej, Unię Pracy, Wiosnę, Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe, Zjednoczoną Lewicę i inne wymienione epizodycznie. Wybór wspomnianych ugrupowań podyktowany był także możliwościami przeprowadzenia analizy w kontekście zastosowania modeli polityki społecznej. W opracowanym przez siebie kluczu kategoryzacyjnym analizie poddał także treści programowe Komunistycznej Partii Polski, Pracownicy Demokracji, Federacji Anarchistycznej, Inicjatywy Pracowniczej i Związku Syndykalistów Polski, Narodowe Odrodzenie Polski, Obóz Narodowo-Radykalny W prezentowanym przez Autora zestawieniu zabrakło Konfederacji Polski Niepodległej - partii politycznej założonej 1 września 1979 r. przez Leszka Moczulskiego, Tadeusza Stańskiego i Romualda Szeremietiewa, aczkolwiek treści i preferowane przez nią rozwiązania modelowe polityki społecznej są w tekście analizowane.

W aspekcie strukturalnym, co do którego nie zgłaszam zastrzeżeń, licząca 260 stron wydruku komputerowego rozprawa składa się ze strony tytułowej, spisu treści, czterech rozdziałów a w nich podrozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu wykresów, wykresu tabel, streszczenia w języku polskim i w języku angielskim. W tym segmencie pracy zabrakło wykazu skrótów, który byłby niezwykle pomocny w recepcji treści, ze względu na dużą ilość nazw partii i organizacji proweniencji politycznej.

Zasadnicze rozważania poprzedza Wstęp będący ważną i składową częścią przygotowanej rozprawy, częstokroć określany mianem biletu wizytowego, albowiem poprawnie skonstruowany jest przewodnikiem po meandrach myśli, wywodów, polemik i argumentacji. W recenzowanym przypadku czytelnik otrzymuje solidną warsztatowo, satysfakcjonującą w aspekcie merytorycznym i metodologicznym informację o kanonicznych ogniwach tego fragmentu dysertacji. Wnikliwa analiza treści zawartych we Wstępie potwierdza, że problematyka badawcza w zakresie polityki społecznej i rozwiązań modelowych w tej materii może mieć wpływ na wiele nowych rozwiązań instytucjonalnych.

Podjęta w dyskursie badawczym narracja implikowała potrzebę pogłębionych studiów analitycznych w perspektywie ekonomicznej, społecznej, politologicznej, prawnej, historycznej, socjologicznej, aksjologicznej metodologicznej. Determinanty te miały wpływ na interdyscyplinarny charakter rozprawy, a obfity materiał statystyczny w postaci tabel i wykresów ilustrujących takie zjawiska jak: stopa bezrobocia, zasiłki dla bezrobotnych, minimum socjalne, minimum egzystencji, płaca minimalna, kryteria dochodowe, świadczenia zdrowotne, świadczenia emerytalne i wiele innych ten charakter pracy potwierdza.

Rodzi się więc pytanie czy temat rozprawy uwzględniając jej założenia metodologiczne i pole badawcze został sformułowany poprawnie i przekonująco? Ażeby w pełni i obiektywnie ocenić intencje

- na czym polegały przemiany polityczne i gospodarcze w Polsce po 1989r. i jakie problemy społeczne wówczas zaistniały w kraju?
- jakie rozwiązania proponowane są w ramach polityki społecznej w zakresie minimalizacji bezrobocia i ubóstwa, a jakie proponowały polskie partie i organizacje polityczne po 2004 r.?
- jakie rozwiązania są proponowane w ramach modeli polityki społecznej w zakresie systemów emerytalno-rentowych, a jakie proponowały polskie partie i organizacje polityczne po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej?
- jakie rozwiązania proponowane są w ramach modeli polityki społecznej w zakresie polityki zdrowotnej, a jakie proponowały polskie partie i organizacje polityczne po 2004?
- które polskie partie polityczne w swoich propozycjach programowych zbliżyły się do określonych modeli, a które organizacje prezentowały programy nie mieszczące się w zakresie poszczególnych modeli polityki społecznej?

W oparciu o analizy wyników badań nad modelami polityki społecznej oraz programów partii i różnego rodzaju organizacji po 2004 r., Doktorant sformułował hipotezę główną w której zakładał, że: programy polskich partii i po 2004 r. zbliżyły się lub oddalały od poszczególnych modeli polityki społecznej, a treści programowe dominujących partii politycznych zawierały zarówno model instytucjonalno-redystrybucyjny, motywacyjny i marginalny polityki społecznej. Partie których założenia programowe artykułowały konkretne modele polityki społecznej nie były dominującymi w walce o władzę. Z kolei ugrupowania i organizacje polityczne pozbawione reprezentacji parlamentarnych, funkcjonujące poza głównym nurtem polityki, zazwyczaj proponowały rozwiązania alternatywne wobec modeli polityki społecznej (rozwiązania pozamodelowe). Hipoteza główna spełnia wymogi poprawności naukowej zarówno w kategoriach metodologicznych jak i merytorycznych. Świadczy to nie tylko o znajomości zasad obowiązujących w badaniach naukowych lecz potwierdza pełną i wielowymiarową wiedzę Doktoranta w zakresie analizowanych kwestii.

Podstawą sukcesu każdej pracy naukowej jest także dobór odpowiednich metod badawczych. Analizując propozycje programowe polskich partii politycznych i innych organizacji w perspektywie polityki społecznej, Autor posłużył się metodą analizy treści polegającą na porównywaniu części programów i deklaracyjnych rozwiązań w tym zakresie. Wykorzystał również elementy metody komparatystycznej, gdzie podmiotami porównywanymi były programy partii politycznych oraz programy i modele zawierające wzorce rozwiązań problemów społecznych właściwych gospodarce rynkowej. Wykorzystał także koncepcję typów idealnych, konstruktów zdefiniowanych przez Maxa Webera, które okazały się pomocne w badaniu zjawisk skomplikowanych, do których nie można użyć miar ilościowych. Z kolei poprzez zastosowanie analizy programów partii politycznych, pośrednio posłużył się wskaźnikami właściwymi dla metody badawczej pn. zbiorów rozmytych. Należy też zwrócić

marginalnej, motywacyjnej i instytucjonalno-redystrybucyjnej. W tym fragmencie pracy Autor odniósł się także do kwestii związanych z ubóstwem interpretowanym jednowymiarowo, wielowymiarowo, ubóstwem absolutnym, relatywnym i skrajnym (s. 62), pomocą środowiskową, instytucjonalną i półinstytucjonalną (s. 66), nierównością społeczną, której pomiarowi służy tzw. „wskaźnik Giniego” (s. 69) zagadnieniem bezrobocia jawnego i ukrytego (s. 72), analizami Guy Standinga odnośnie rozwoju prekariatu (s. 79), teorią państwa minimalnego Roberta Nozicka (s. 87), duńskiego modelu „flexicurity” (s. 91).

Wartościową częścią rozprawy jest niewątpliwie jej zakończenie. Autor zawarł w nim logiczne wywody, które nie są prostym podsumowaniem wniosków, do których dotarł na podstawie wcześniejszych dociekań. Pan mgr M. D. Barszcz odniósł się w nim do sformułowanych we Wstępie pytań i hipotez, co metodologicznie jest pożądanym i właściwym etapem badań. Podzielam też Jego opinię na s. 214, że: „Programy polskich partii i innych organizacji politycznych formułowane po 2004 r., zbliżały się lub oddalały od poszczególnych modeli polityki społecznej, a składowe elementy programów dominujących partii politycznych reprezentowały zarówno model instytucjonalno-redystrybucyjny, jak i motywacyjny oraz marginalny polityki społecznej. Partie których programy reprezentowały konkretne modele polityki społecznej nie były partiami dominującymi w walce o władzę, organizacje polityczne, które nie miały reprezentacji parlamentarnych i funkcjonowały poza głównym nurtem polityki, proponowały rozwiązania pozamodelowej polityki społecznej”.

Jednym z ostatnich segmentów pracy, umocowanych na solidnej podstawie jest jej bibliografia. Merytoryczny zasięg kwerendy źródłowej do tak zaplanowanego przedsięwzięcia badawczego nie wzbudza większych zastrzeżeń. Zgromadzony przez Doktoranta materiał badawczy został przez Niego krytycznie wykorzystany w perspektywie analitycznej. Punkt wyjścia stanowią źródła pierwotne (drukowane) oraz sekundarne (opracowania naukowe). Bibliografię dopełniają programy partii politycznych pozyskane z zasobów prywatnych oraz artykuły naukowe proveniencji netograficznej oraz zestawienia i dane statystyczne. Przegląd sporządzonej bibliografii pozwala też ocenić spektrum problemów interesujących Autora a jej wyodrębniony, liczący 25 stron wydruku komputerowego pakiet, może być cenną wskazówką dla wszystkich badaczy zajmujących się eksplorowaną tematyką. Sporządzona bibliografia potwierdza także umiejętności badawcze Pana mgra w warstwie heurystycznej co niewątpliwie służy zgłębianiu Jego wiedzy i kompetencji badawczych właściwych naukom o polityce.

Tekst rozprawy napisany został komunikatywnie, językiem prostym i zrozumiałym. Wywody Autora są logiczne. Wszystko to sprawia, że rozprawę po prostu „dobrze się czyta”. Materiał źródłowy stanowiący dla Autora punkt wyjścia naukowych analiz jest reprezentatywny dla badanego problemu, a rozważania są realnie osadzone w przyjętym „zestawie” kategorii i w wyznaczonej przez tytułowy problem - logice pracy. W poszczególnych częściach rozprawy narracja ma charakter analityczny

Konkluzja

Rozprawa doktorska Pana mgra Marka Dawida Barszcza stanowi oryginalne rozwiązanie podjętego problemu naukowego. Autor rozprawy dowiódł, że dysponuje ogólną wiedzą teoretyczną w zakresie dyscypliny nauki o polityce, a także dyscyplin pokrewnych oraz potrafi formułować i twórczo rozwiązywać problemy badawcze. Opanował również umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Uwypuklając powyższe walory wnoszę o wyróżnienie powyższej dysertacji.

Recenzowana rozprawa, spełnia zatem wymogi stawiane pracom doktorskim w przepisach prawnych (art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r., o stopniach naukowych i tytule naukowym i tytule w zakresie sztuki; Dz. U. z 2017r. poz. 1789 ze zmianami. Na tej podstawie wnoszę o dopuszczenie mgra Marka Dawida Barszcza do kolejnych etapów przewodu doktorskiego.

Witold Wojcieszko